

Stor er ikke det samme som gammel!

Al erfaring og viden peger på én årsag over dem alle til det mest veludviklede gevir hos en hjort – nemlig alder. Mange hjorte er gevirmæssigt veludviklede midtvejs i livet, men deres potentiale er langt større.

Tekst: Mads Flinterup og Fritz Heje Hansen

Fotos: Flemming Højer og Steen Axel Hansen

NATUR/VILDTFORVALTNING: Geviret er et af naturens undere. Geviret har altid været af betydning for mennesker. For stenalderjægeren var det et råmateriale til redskaber. Asiater efterspørger det som naturmedicin, og for jægeren er det et skattet minde om jagten. Uanset formålet så har størrelsen af geviret betydning.

Hurtigst voksende og stærkeste knogle

Geviret er enestående. Der forskes i flere forhold af væsentlighed for menneskers sundhed og trivsel på baggrund af gevirets egenskaber. Geviret består af to knogler, som hvert år kastes for så at vokse ud igen. 120 dage efter at en kronhjort har kastet forrige

års gevir, er et nyt gevir færdigudviklet. Denne egenskab kunne være ganske interessant at kunne drage nytte af i forhold til personer, som af den ene eller anden årsag har mistet en legemsdel.

Geviret er den stærkeste knogle. Geviret har en brudstyrke, der er seks til syv gange større end skeletknogler. Der forskes i, om gevirknoglen egen-

Her er Jægersborg hjorten kort før brunsten som 11-årig. Foto: Steen Axel Hansen.

skaber kan være med til at sikre en bedre behandling af personer, som lider af knogleskørhed.

Protein og mineraler

Når geviret er klar til at blive fejjet, består det af 10 % vand, 40 % protein og 50% mineralstof. Det er indholdet af protein, som gør geviret stærkere end andre knogler. Imens geviret sættes op, er indholdet af protein endnu højere. Det skyldes, at geviret først forbenes de sidste tre til fire uger før fejning. Dette fortæller to væsentlige ting; nemlig at proteinmassen opbygges på mindre end 100 dage, og at der er et stort behov for mineraler i tiden op til fejning. Det sidstnævnte behov er så udtalt, at op mod 25 % af de mineraler, som er i det færdigfejdede gevir, rent faktisk er mobiliseret fra kroppens øvrige knogler. I tiden efter fejningen har hjorten altså behov for at gendanne sine kropsknoglens styrke, inden brunsten indledes.

Alderen er alfa og omega

På den skotske ø Rum har man siden midten af 1970'erne mærket hver eneste nysat kronkalv. Over tid har det givet afgørende ny viden om kronvildt. Hvert år, når hjortene har kastet, har man indsamlet og registreret deres kaste-stænger. På den baggrund er de skotske forskere ikke i tvivl; væsentligste parameter for gevirets størrelse er hjortens alder. 46 % af den samlede variation i gevirvægt på hjorte over to år forklares af hjortenes alder. Arvelighed forklarer kun 18 % af variationen, og betingelserne i det enkelte år, hvor geviret sættes op, forklarer ligeledes 18 % af variationen.

Der er altså fra naturens side en klar sammenhæng mellem gevirstør-

relse og hjortens alder. Denne sammenhæng kan koges ned til én forklarende faktor; med alderen stiger

hjortens produktion af mandligt kønshormon (testosteron). Det er testosteron, som er styrende for hjortens kropslige udvikling.

”

Med alderen stiger hjortens produktion af mandligt kønshormon (testosteron). Så jo ældre hjort, jo større og tungere gevir, frem til den går retur i cirka 12-13-årsalderen

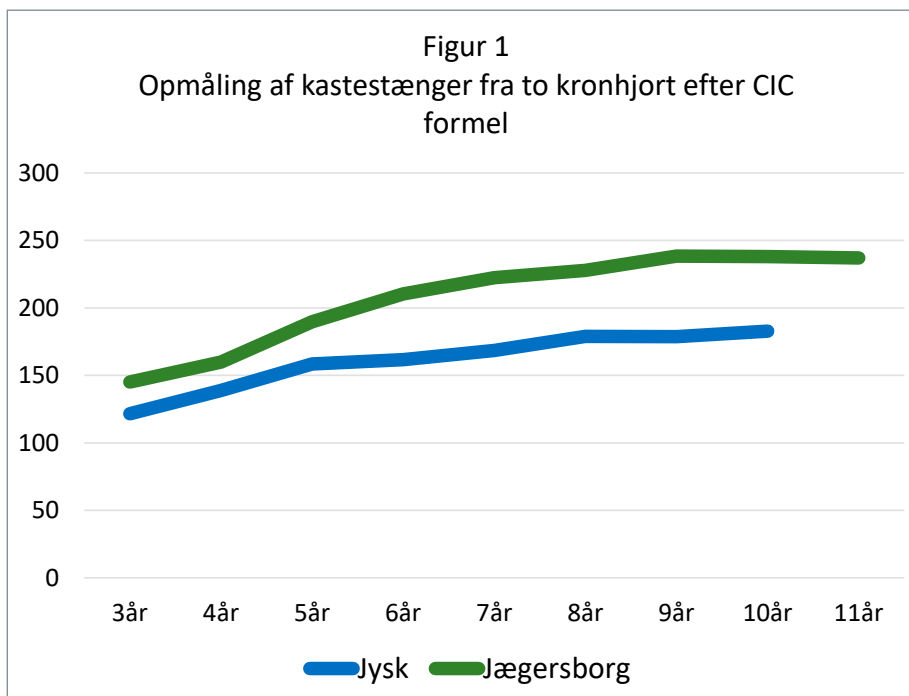
”

Opmåling af kastestænger

To næsten fuldstændige kaste-stængsæt fra kronhjorte viser, hvorledes den enkelte hjorts gevir udvikles med alderen. Det ene sæt er fra Jægersborg Dyrehave med samtlige kaste-stænger fra alderen tre til 11 år på nær hjortens højre stang som niårig. Som treårig er hjorten en 14-ender og opnår flest sprosser som 10-årig, hvor den sætter op som ulige 26-ender. >

Venstresiden af Jægersborg hjortens kastestænger.
Nederst fra venstre; syv år, seks år, fem år, fire år, tre år, to år og spidshjort.
Øverst fra venstre: otte år, ni år, 10 år og 11 år. Foto: Flemming Højer.

➤ Det andet sæt er fra en jysk hjort med alle kastestænger fra tre år til 10 år på nær hjortens venstre stang som otteårig. Denne hjort er som treårig en ulige 16-ender og er som niårig en ulige 22-ender.

Kastestængerne fra de to hjorte er målt op i henhold til CIC's regler. Hvor den ene kastestang mangler, er det forudsat, at den størrelsesmæssigt er tilsvarende den opmålte. Opmålingen indeholder ikke point for udlæg, kraniets vægt og skønhedspoint. Det betyder, at en reel opmåling ville ligge ca. 15-20 point over det opmålte. De tildelte point efter CIC-opmålingen fremgår af figur 1. Den jyske hjort viser en trofæmæssig kulmination fra og med otteårsalderen omkring 200 CIC-point. Jægersborg-hjortens trofæ ligger fra alderen ni år og frem omkring 260 CIC-point.

Stor er ikke det samme som gammel

Begge hjorte opnår altså meget store trofæer. Hjorten fra Jægersborg er endda i absolut verdensklasse. Af tabel 1 fremgår udviklingen af stanglængde, omkreds af rosenkrans og vægt. Målet opnået som 10-årig er sat til 100. Heraf ses det tydeligt, at gevirtilvæksten fra seksårsalderen er stærkt aftagende. Optisk set er hjorten altså allerede stor som seksårig. Af fotoet fremgår Jægersborg-hjortens kastestangsserie fra venstre side. For illustrationens skyld er der lagt en kastestang fra en spids-hjort og en toårig hjort til. Der er ingen vished for, at de er fra samme hjort.

Det centrale spørgsmål er så, hvornår en frilandshjort har sat stort nok op til, at den enkelte jæger med glæde vil nedlægge den? Svaret herpå er som bekendt individuelt.

Torben Schulz Jensen, formand for DJ's hjortevildtudvalg, udtaler:

– Hjortens alder er ud fra et forvaltningsmæssigt synspunkt mere interessant end gevirets størrelse. Det er vigtigt at hæve andelen af ældre hjorte – ikke kun for at opnå en mere naturlig bestandssammensætning, men i lige så høj grad for at sikre den bedste selektion af generne.

– Det er en bunden opgave for os jægere at sørge for, at der bliver flere ældre hjorte over otte år i de lokale bestande. Det bedste værktøj, vi har til at overvåge, om vi er på vej i den rigtige retning, er miljøministerens og Jægerforbundets data- og tandindsamling. Derfor beder jeg alle landets hjortejægere om at deltage i denne indsamling af viden. Det gælder fremtidens adgang til hjortejagt. Når du indsender tænder, får du efterfølgende en individuel tilbagemelding om alderen på den pågældende hjort. Læs mere om projektet her på DJ's hjemmeside.

Men i den samlede afskydning af hjorte ser det fortsat ud til, at der nedlægges for mange hjorte i alderen mellem fem og otte år. Det er for mange, set i forhold til at det er realistisk at håbe på en øget andel af hjorte ældre end otte år i de lokale bestande. En af de væsentligste årsager hertil er formentlig, at kronhjorte bliver gevirmæssigt store, lang tid før de bliver gamle. mf@jaegerne.dk

	Mål	3 år	4 år	5 år	6 år	7 år	8 år	9 år	10 år	11 år
Jysk hjort	Stanglængde	63	75	84	88	96	96	94	100	-
	Omkreds af rosenkrans	77	84	90	90	97	100	101	100	-
	Vægt	33	53	78	77	82	99	94	100	-
Hjort fra Jægersborg Dyrehave	Stanglængde	69	73	89	96	99	98	100	100	102
	Omkreds af rosenkrans	72	81	87	95	96	97	98	100	101
	Vægt	33	41	62	90	100	105	102	100	101

Tabel 1: Nøglemål på kastestænger. Opmåling af hjortens 10 års kastestænger er sat til 100.